

Thanatos

ISSN 2242-6280, vol. 2 1/2013

© Suomalaisen kuolemantutkimuksen seura

PÄÄKIRJOITUS: KUOLEMA YHTEISÖLLISYYDEN, VALLANKÄYTÖN JA TAITEEN VÄLIKAPPALEENA

Jussi Jalonen

Kuoleman aihealueeseen valinneella tieteellisellä aikakausjulkaisulla ei koskaan ole puutetta esiteltävästä aineistosta. Elämän rajallisuus ja kuoleman vääjäämättömyys näyttelevät osaansa miltei kaikilla tieteenaloilla tehdyssä tutkimustyössä. Kuolemantutkimukselle omistautuneen tieteellisen seuran eräs olennainen tehtävä on edistää tieteidenvälistä vuorovaikutusta, mihin myös *Thanatos* on moninaisella tarjonnallaan pyrkinyt. Julkaisumme suo toisaalta myös mahdollisuuden painottaa hetkittäin eri tieteenaloja ja samalla myös avartaa käsitystä siitä, mitä kaikkea kuolemantutkimuksen yleiskäsite voi periaatteessa pitää sisällään. *Thanatoksen* saavuttaessa toisen julkaisuvuotensa korostuvat lehden tämänkertaisen numeron tutkimusartikkeleissa ja katsauksissa etenkin historia, politiikka ja esittävät taiteet.

Humanistisesti painottuneessa numerossa perinteistä tutkimusotetta, jossa kohteena ovat luonnollinen kuolema ja sitä ympäröivä aikansa kulttuuri, edustaa maisteri Jyrki Nissin artikkeli myöhäiskeskiaikaisesta kuolemasta ja *ars moriendi* -perinteestä. Vastikään tutkintonsa suorittaneen Nissin teksti pohjaa hänen opinnäytteeseensä, joka sai tuoreena lopputyönä Suomalaisen Kuolemantutkimuksen Seuran ensimmäisen gradupalkinnon. Toisenlaista aihealuetta käsittelee tohtori Michael A. Davis, jonka artikkelin keskiössä on poliittisen murhan

tematiikka. Artikkelit arvioi William Morganin ratkaisematonta salamurhaa ja sen ympärille syntyneitä marttyyrikulttia, joka loi 1800-luvun alun Yhdysvalloissa pohjan vapaamuurariuden vastaiselle radikalismille. Siinä, missä Nissin artikkeli lähestyy kuolemaa sosiaalishistoriallisena ilmiönä, Davisin artikkeli tutkii yksittäistä surmatyötä vallankäytön ja poliittisen liikehdinnän välikappaleena. Kuvion täydentää dosentti Liisa Byckling, joka käsittelee kuolemaa inspiraationa luovalle taiteelle. Bycklingin artikkeli kuvailee miten käsitykset ja kokemukset kuolemasta muovautuivat näyttämötaiteen käyttövoimaksi venäläisen draaman suurten nimien Anton ja Mihail Tšehovin elämäntyössä ja tuotannossa.

Tutkimusartikkeleiden esiin nostamat teemat kertautuvat osaltaan myös katsauksissa ja kirja-arvosteluissa. Kirsi Kanervan essee islantilaisissa saagoissa esiintyvistä elävistä kuolleista sukeltaa niin ikään keskiaikaan, ulottaen tarkastelunsa historiankauden varhaisempiin vuosisatoihin ja osin esikristillisistä ajoista juontaviin uskomuksiin. Ilona Pajarin katsaus sota-ajan kokemuksista yleisen kuolemankulttuurin muovaajana edustaa sosiaali- ja kulttuurihistoriallista otetta kuolemantutkimuksessa. Selittämättömäksi jääneen poliittisen murhatyön teema esiintyy myös kirja-arvosteluissa esitellyssä Juha Mäki-Ketelän esikoisteoksessa *Joku muistaa aina*, jossa kehyksenä ovat Suomen vuoden 1918 tapahtumat. Kuoleman ja esittävän taiteen suhdetta käsittelee toistamiseen maisteri Silja Ilmonen, joka omassa esseessään kuvailee läheisen menettämisen aiheuttaman surun ja ahdistuksen terapeutista kanavoimista tanssitaiteen kautta; samoin myös esitellyistä kirjoista Heli Hulmin teos *Kuoleman horisontti ja kirjoitus* keskittyy siihen, miten henkilökohtainen kokemus kuolemasta taipuu luovan työn, kirjallisen itseilmaisun instrumentiksi.

Kuolemasta puhuttaessa nousee myös aina esille tapahtuman ikuinen arvoituksellisuus, jota ei voi hälventää edes tutkimuksen keinoin. Kuoleman salamyhkäisyys on mukana myös tässä julkaisussa; se esiintyy oikeita menehtymisen rituaaleja etsineissä *ars moriendi* -perinteissä, ratkaisemattomiksi jääneissä surmatapauksissa, salaseurojen rituaaleissa joiden paljastaminen kostautui kuolemalla, tai uskomuksissa levottomista, elävistä vainajista. Yritys saada käsittämättömästä jollain tavoin järjellinen selko näyttäytyy kriittisillä arvostelluilla *Itsemurhan filosofia* -teoksessa.

Tiedejulkaisu voi olla luontevasti myös kulttuurijulkaisu, ja niissä merkeissä *Thanatos* esittelee tässä numerossaan edelleen myös kuolemaan liittyvää tuoretta koti- ja ulkomaista kaunokirjallisuutta. *Thanatos* on toisen julkaisuvuotensa merkeissä täten sisällöltään yhtä järeä kuin ennenkin, samanaikaisesti sekä poikkitieteellinen että kansainvälinen, ja säilyttää ainutlaatuisuutensa suomalaisten tieteellisten aikakauslehtien joukossa.

Jussi Jalonen, FL, on Suomalaisen Kuolemantutkimuksen Seuran varapuheenjohtaja ja sotahistorian tutkija Tampereen yliopistolta. Hän on kirjoittanut jääkärieversti Eino Polónin elämäkerran ”Haavoitettu ritari”, ja hänen artikkeleitaan on julkaistu Sotahistoriallisessa Aikakauskirjassa.